

WETLANDS

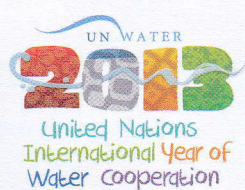
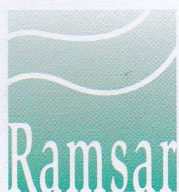
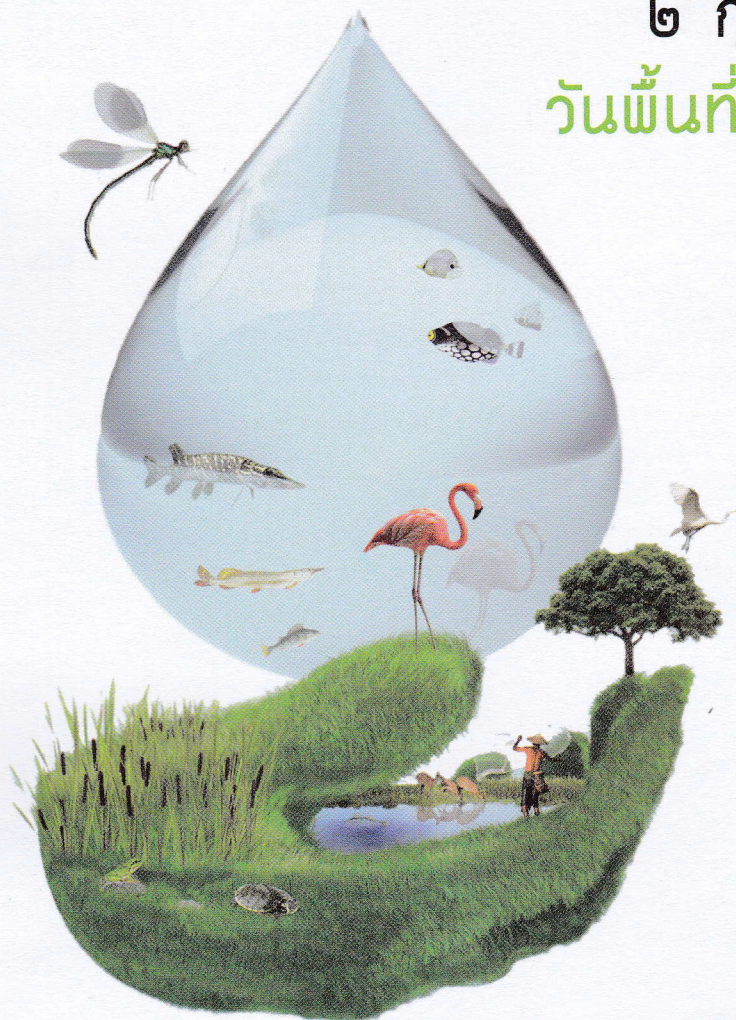
TAKE CARE OF WATER

2 February

World Wetlands Day

รักน้ำ ดูแลพื้นที่ชุ่มน้ำ

๒ กุมภาพันธ์
วันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก

กรมทรัพยากรน้ำ เน้นบริหาร “น้ำ” ตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๖ หรือเมื่อเกือบ ๒๐ ปีที่ผ่านมา
กระแสพระราชดำรัสตอนหนึ่งที่มีความสำคัญในเรื่องที่เกี่ยวกับ “น้ำ”
เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๖๖ พรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ซึ่งมีใจความว่า

...วันนี้ก็ขออนุญาตที่จะพูด เพราะว่าอันมาหลายปีแล้ว เคยพูดมาหลายปีแล้วในวิธีที่จะปฏิบัติเพื่อที่จะให้มี
ทรัพยากรน้ำเพียงพอและเหมาะสม คำว่า “พอเพียง” ก็หมายความว่าให้มีพอในการบริโภคในการใช้ ทั้งใน
ด้านการบริโภคในบ้าน ทั้งในการใช้เพื่อการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ต้องมีพอ ถ้าไม่มี ทุกสิ่งทุกอย่าง
ก็จะชักงอ แล้วทุกสิ่งทุกอย่างที่เราภาคภูมิใจว่าประเทศเราก้าวหน้าเจริญก็ชักงอ ไม่มีทางที่จะเจริญ ถ้าไม่มีน้ำ...

จากกระแสพระราชดำรัสของพระองค์
ที่ทรงเน้นในเรื่องความสำคัญของ “น้ำ” ว่าต้อง
มีพอเพียงในการใช้ในกิจกรรมต่างๆ นั้น แสดงถึง
พระองค์ทรงตระหนักถึงความเดือดร้อนที่จะ
เกิดขึ้นหากไม่มีน้ำ หรือมีน้ำแต่ไม่พอเพียง
ในการใช้ทั้งการอุปโภค บริโภคและเสริมการ
เกษตร สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง นั่นคือ “การ
บริหารจัดการน้ำ” เพื่อให้เกิดความพอเพียง
ในการใช้ของประชาชนทุกภาคส่วน ซึ่งถือเป็น
ปัญหาในพระระดับประเทศที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกัน
แก้ไขปัญหายอย่างจริงจังด้วยความจริงจัง

กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากร-
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีอายุครบ ๑๐ ปี
หรือ ๑ ทศวรรษ เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๕
ที่ผ่านมาเป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อทำ
หน้าที่ในเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
ให้พอเพียงและให้เกิดความยั่งยืน สนองตอบ
ความต้องการใช้น้ำของประชาชนอย่างเพียงพอ
ซึ่งถือได้ว่าไม่ใช่เรื่องง่ายในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งเป้าหมายในวาระแห่งชาติเรื่อง “น้ำ”
เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๐ ให้ความ
สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำ

จะต้องมีระบบประปาในทุกหมู่บ้าน ส่วนนิคม-
อุตสาหกรรม แหล่งท่องเที่ยว พื้นที่เศรษฐกิจ
ที่สำคัญและพื้นที่เกษตรเป้าหมาย ก็จำเป็นต้อง
มีน้ำเพียงพอกับความต้องการ นอกจากนี้
ในการแก้ไขและบรรเทาปัญหาอุทกภัยนั้น
ทุกพื้นที่ชุมชนและพื้นที่เศรษฐกิจหลัก ต้องมี
ระบบป้องกันน้ำท่วมและมีระบบเตือนภัย
ในพื้นที่เสี่ยงภัย ส่วนปัญหาน้ำเน่าเสียใน
แม่น้ำ คู คลองและพื้นที่ชุมชนน้ำนั้น จะต้องหา
วิธีการและแนวทางในการทำให้น้ำมีคุณภาพที่ดี

สำหรับในเรื่องของการบริหารจัดการ
ทรัพยากรน้ำนั้น ต้องมีการพัฒนาองค์กร
กฎหมาย ระบบฐานข้อมูล รวมทั้งเครื่องมือ
และกลไกในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
เพื่อให้มีน้ำใช้อย่างเพียงพอและยั่งยืน ตลอดจน
เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมและมี
บทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
ร่วมกัน จะเห็นได้ว่าภารกิจในการบริหาร
จัดการทรัพยากรน้ำของกรมทรัพยากรน้ำ
มีความหลากหลาย ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบ
นิเวศต่างๆ ที่ปัจจุบันมีปัญหามากหลายด้าน
เกิดผลกระทบตอสภาพแวดล้อมในหลายพื้นที่
ภารกิจของกรมทรัพยากรน้ำที่ดำเนินการ

ได้มากกว่า ๑ ทศวรรษนั้น นอกจากจะช่วยในเรื่อง
ของการบริหารจัดการลุ่มน้ำทั้ง ๒๕ ลุ่มน้ำหลัก
ของประเทศให้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ได้มี
การพูดคุยถึงแนวทางที่ถูกต้องในการบริหาร
จัดการน้ำแล้ว เกิดประโยชน์แก่ราษฎรใน
หลายพื้นที่ทั้งในด้านการอุปโภคบริโภคและ
เสริมด้านการเกษตร ตลอดจนการบริหารจัดการ
น้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศให้เกิดความสมบูรณ์
อย่างยั่งยืน ซึ่งนับเป็นภารกิจสำคัญยิ่งในทาง
การรักษาสภาพแวดล้อมต่างๆ ตลอดจนการเพิ่ม
คุณภาพชีวิตของราษฎรให้ดีขึ้น ซึ่งปรากฏให้เห็น
ในพื้นที่ต่างๆ ที่กรมทรัพยากรน้ำเข้าไปดำเนินการ
จำนวนมาก อาจกล่าวได้ว่าภารกิจของกรม
ทรัพยากรน้ำสามารถสนองแนวพระราชดำริ
เรื่อง “น้ำ” เพื่อประโยชน์สุขของราษฎร ดัง
พระราชดำรัสของพระองค์เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม
๒๕๒๙ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ว่า

“...หลักสำคัญว่าต้องมีน้ำ
บริโภคและน้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก
เพราะชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้
ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่
แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้...”

พื้นที่ชุ่มน้ำ และการจัดการน้ำ – มมองภาพกว้าง

[ผู้คนนับพันสามารถมีชีวิตอยู่ได้โดยปราศจากความรัก
แต่ไม่มีใครมีชีวิตอยู่ได้ถ้าไม่มีน้ำ : W.H. Auden]

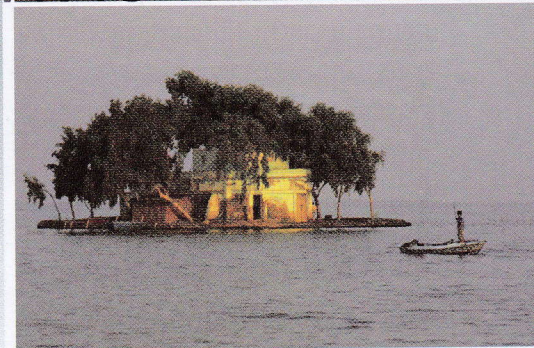
ทุกชีวิตในโลกต้องพึ่งพาน้ำ องค์การสหประชาชาติได้เสนอให้ปี ๒๐๑๓ เป็นปีสากลของความร่วมมือด้านน้ำ โดยที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีขององค์การสหประชาชาติได้ยอมรับว่าน้ำเป็นข้อจำกัดสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสำหรับความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ ซึ่งการรับรู้ในเรื่องดังกล่าวมีไม่ใช่ว่าเรื่องใหม่ สีโอโนโด ดาวิช ได้เคยกล่าวไว้ว่า “น้ำเป็นแรงขับเคลื่อนทุกอย่างในธรรมชาติ”

การเจริญของอารยธรรมทั้งหลายในยุคแรก เช่น หุบเขาแม่น้ำของแม่น้ำไนล์ แม่น้ำไทกริส-ยูเฟรติส แม่น้ำอินดัส-แกงเกส และแม่น้ำเหลืองได้พึ่งพาการจัดการน้ำและประโยชน์ต่างๆ ที่ได้รับจากน้ำ ดังนั้นประวัติศาสตร์ของมนุษย์เป็นเศษเสี้ยวตัวอย่างของความสมบูรณ์ของอารยธรรมที่เคยมีครั้งหนึ่ง และปัจจุบันเป็นเพียงสมบัติทางโบราณคดีที่ถูกฝังอยู่ใต้ผืนทรายในทะเลทราย ในบางกรณีการสิ้นสุดของอารยธรรมเหล่านี้ เป็นผลของความล้มเหลวของการบริหารจัดการน้ำ หรือ เป็นความ

ประทับใจในการอุทิศความเสมอภาคระหว่างการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดและการทำลาย และในสังคมของมนุษย์ปัจจุบันยังคงมีความพยายามที่จะเอาชนะและควบคุมน้ำแต่อย่างไรก็ตาม น้ำก็ไม่สามารถควบคุมได้

นับตั้งแต่อารยธรรมลุ่มน้ำในระแวกจนถึงปัจจุบัน (ศตวรรษที่ ๒๑) การบูรณาการจัดการน้ำ ที่ดิน และคน ยังคงเป็นความท้าทายหลัก น้ำถือว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีจำกัด ที่ทั้งภาคสังคม เศรษฐกิจ และภาคสิ่งแวดล้อมต้องพึ่งพา เป็นหนึ่งในเป้าหมายแห่งสหประชาชาติขององค์การสหประชาชาติ อนุสัญญาแรมซาร์และองค์การระหว่างประเทศ และความคิดริเริ่มในระดับชาติ (ตัวอย่างเช่น ความริเริ่มการไปสู่เศรษฐกิจเขียวของ UNEP เป้าหมายกลยุทธ์ไอจีของความหลากหลายทางชีวภาพ) ทั้งหมดล้วนเน้นย้ำถึงความสำคัญในความเข้าใจ ความต้องการเพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการน้ำ ซึ่งแน่นอนต้องเป็นความร่วมมือ และ **holistic manner**

โดยพื้นฐานแล้วน้ำมีความเชื่อมโยงกันตลอด ตั้งแต่จากแหล่งกำเนิดจนถึงทะเล และผ่านทางวัฏจักรของน้ำที่ไม่มีวันสิ้นสุด น้ำเชื่อมโยงทุกมุมโลกอนุสัญญาแรมซาร์ได้ตระหนักถึงเรื่องดังกล่าวที่พื้นที่

ชุ่มน้ำมีหน้าที่สำคัญใน การเชื่อมโยง และการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด เป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการน้ำอย่างยั่งยืน หัวข้อของวันพื้นที่ชุ่มน้ำโลกปี

พ.ศ. ๒๕๕๖ (ค.ศ. 2013) คือ “พื้นที่ชุ่มน้ำ และการจัดการน้ำ” แรมซาร์เกี่ยวข้องกับน้ำมาตลอด โดยมีคนและพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นประเด็นหลัก พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นทรัพยากรพื้นฐานของคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์ การสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นสิ่งที่ไม่สามารถฟื้นกลับคืนมาได้ พื้นที่ชุ่มน้ำให้การบริการจากระบบนิเวศที่จำเป็นหรือเป็นผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้รับจากธรรมชาติ รวมถึงการเป็นแหล่งน้ำและควบคุมน้ำ ดังนั้น การบริหารจัดการน้ำและการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดมีความเกี่ยวข้องและผูกพันกันอย่างแนบแน่นไม่สามารถแยกจากกันได้ วัตถุประสงค์หลักของวันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก พ.ศ. ๒๕๕๖ คือ การสร้างความตระหนักให้แก่สาธารณชนถึงการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ เน้นย้ำในวิถีที่ทำให้แน่ใจได้ว่าการแบ่งปันการใช้น้ำอย่างเท่าเทียมในระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภาคส่วนต่างๆ และเป็นการสร้างความเข้าใจด้วยว่า หากไม่มีพื้นที่ชุ่มน้ำก็ไม่มีน้ำ

แรมซาร์ พื้นที่ชุ่มน้ำ และการจัดการน้ำ

การเข้าถึงน้ำสะอาดและในปริมาณที่เพียงพอเป็นความต้องการพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เรายังคงประเมินบทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำในฐานะพื้นฐานของการจัดการน้ำ ควบคุมการไหลน้ำที่เป็นความจำเป็นของมนุษย์ต่ำเกินไป ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากการผันน้ำและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานยังคงดำเนินต่อไป และนำไปสู่ความเสื่อมโทรมและการสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำ การเข้าถึงซึ่งน้ำสะอาดของประชากร ๑ - ๒ พันล้านคนทั่วโลกลดลง และยังคงส่งผลกระทบต่อการผลิตอาหาร สุขภาพอนามัยของมนุษย์ และการพัฒนาเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคมเพิ่มขึ้นด้วย

อนุสัญญาแรมซาร์ ได้ตระหนักถึงการพึ่งพาซึ่งกันและกันของน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำมานานหลายปี ในความนำของอนุสัญญาฯ แสดงถึงความตระหนักรู้ในบทบาทพื้นฐานของพื้นที่ชุ่มน้ำ คือ การควบคุมน้ำ นับตั้งแต่การประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาฯ ในปี ค.ศ. 1996 แรมซาร์ได้ตระหนักดีว่า นอกจากการที่น้ำ

มีความสำคัญในการรักษาบทบาทและหน้าที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำ แต่ต้องพิจารณาด้วยว่าพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นหนึ่งในโครงสร้างพื้นฐานของการจัดการน้ำ การจัดการน้ำและหลักการการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดของอนุสัญญาฯ เริ่มเป็นประโยชน์ต่อความยั่งยืนในอนาคต การนำหลักการการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนซึ่งช่วยรักษาคุณสมบัติทางนิเวศวิทยาของพื้นที่ชุ่มน้ำต้องการ การให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจ นำไปใช้ และการจัดการน้ำควรอยู่บนพื้นฐานของระบบนิเวศ โดยให้การควบคุมดูแลเป็นไปในเชิงพื้นที่ ลุ่มน้ำ การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อสนับสนุนการจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะหากปราศจากการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเหมาะสมแล้วก็จะไม่มีน้ำที่มีทั้งคุณภาพและปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์

แรมซาร์ได้กล่าวอะไรไว้เกี่ยวกับน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ อนุสัญญาแรมซาร์ ได้จัดทำแนวทางที่เกี่ยวกับน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ และได้พิมพ์เผยแพร่โดยผ่านทางคู่มือการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดเล่มที่ ๔

“Water-related guidance: An Integrated Framework for Convention’s water-related guidance” เพื่อให้ตระหนักว่าพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นทรัพยากรพื้นฐานสำหรับมนุษย์ในการใช้ประโยชน์น้ำ และเป็นองค์ประกอบหลักในวัฏจักรน้ำ

สาส์นหลักจากวันพื้นที่ชุ่มน้ำโลกในปี ค.ศ. 2013 คือ ต้องการให้มีการพิจารณาการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำและน้ำ และให้ตระหนักว่าทรัพยากรน้ำที่เป็นสิ่งจำเป็นของสังคมมนุษย์ได้มาจากพื้นที่ชุ่มน้ำ

ใครเป็นคนจัดการน้ำ

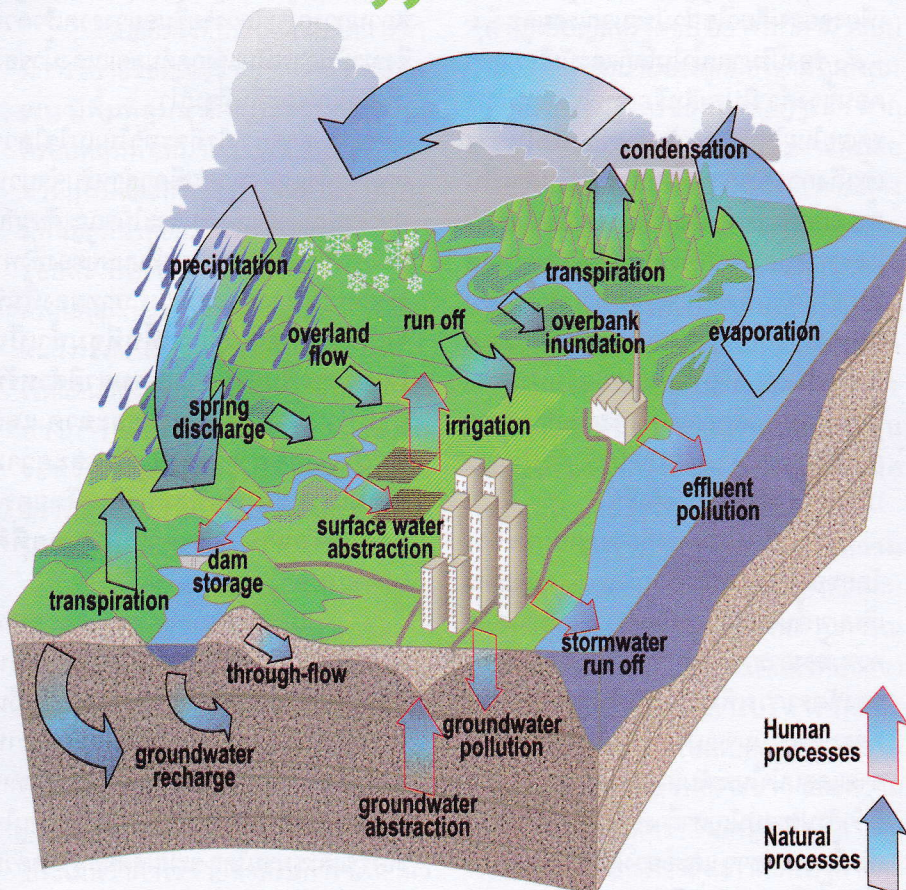

“เราทุกคนเป็นคนจัดการน้ำ ไม่ใช่เฉพาะบริษัทที่เกี่ยวข้องกับน้ำหรือหน่วยงานของรัฐ ที่เป็นคนควบคุม ทุกครั้งที่เราเปิดก๊อกน้ำหรือซื้ออาหาร เรากำลังรับผิดชอบเป็นส่วนเล็กๆ ของการจัดการวัฏจักรน้ำ โดยในระดับพื้นฐานที่สุด มนุษย์เรานั้นมีองค์ประกอบที่เป็นน้ำอยู่มากกว่าร้อยละ ๖๐”

วัฏจักรน้ำเป็นตัวเชื่อมเข้ากับบรรยากาศ กับระบบนิเวศบก ระบบนิเวศน้ำ กับน้ำใต้ดิน ทะเล และมหาสมุทร น้ำได้เคลื่อนย้ายไปทั่วโลกด้วยการปฏิสัมพันธ์ที่มีความซับซ้อน เช่น ฝนตก การระเหยของน้ำ การกรอง การไหลตามผิวดินและการซึมลงสู่ใต้ดิน พื้นที่ชุ่มน้ำทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมในทุกขั้นตอนของปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ ตั้งแต่การซึมลงสู่ใต้ดินโดยตรงจนถึงผลกระทบทางอ้อมต่อบรรยากาศของโลกซึ่งกิจกรรมของมนุษย์ล้วนส่งผลกระทบต่อวัฏจักรน้ำที่ไม่มีวันสิ้นสุด การเปลี่ยนแปลงส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบสามารถส่งผลกระทบไม่ตั้งใจต่อการเชื่อมต่อของวัฏจักรน้ำ

สังคมของมนุษย์มีความรับผิดชอบในการจัดการน้ำและการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ ความรับผิดชอบในการจัดการน้ำได้ขยายขามไปยังภาคส่วนต่างๆ ของรัฐ ทั้งในระดับประเทศ ระดับภาค และในประชาชนแต่ละคน และควรยอมรับว่าต้องเป็นความร่วมมือและบูรณาการร่วมกัน ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับนานาชาติ

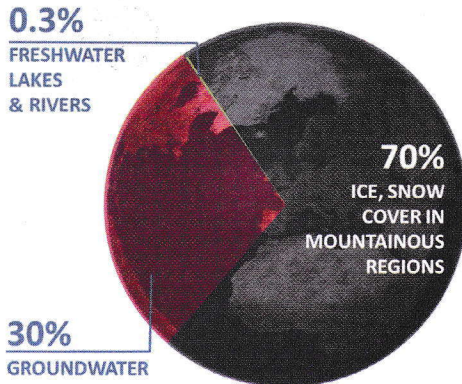
ความเชื่อมโยงระหว่างน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นพื้นฐานของการยอมรับในอนุสัญญาแรมซาร์ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนในการปรับปรุงธรรมาภิบาลในการบริหารน้ำ และทำอย่างไรที่พื้นที่ชุ่มน้ำจะได้รับการพิจารณาให้บูรณาการในยุทธศาสตร์การ จัดการน้ำ **ไม่ควรมิมมองว่าพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นตัวแย่งน้ำ แต่ในความเป็นจริง พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการน้ำ** พื้นที่ชุ่มน้ำเป็น “ผู้ให้น้ำ” เป็นกระบวนการของน้ำ และทำให้น้ำสะอาด ในขณะเดียวกันก็เป็น “ผู้ใช้น้ำ” ด้วย เพราะพื้นที่ชุ่มน้ำต้องการน้ำจำนวนหนึ่งเพื่อรักษา การให้น้ำ ทั้งนี้ ยังไม่ได้คำนึงถึงการบริหาร ต่างๆ และผลผลิตต่างๆ ที่ได้มาจากพื้นที่ชุ่มน้ำ บทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำในวัฏจักรน้ำเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการแหล่งน้ำ จากระดับบ่อน้ำเล็กๆ ในท้องถิ่นจนถึงพื้นที่ลุ่มน้ำ ระหว่างพรมแดนที่มีการใช้ประโยชน์ร่วมกัน มากกว่าหนึ่งประเทศ ดังนั้น เราทั้งหมด คือคนจัดการน้ำ เราทั้งหมดจึงต้องมีความรับผิดชอบในการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาดเพื่อดำรงรักษา ปริมาณน้ำตามความต้องการของมนุษย์ต่อไป

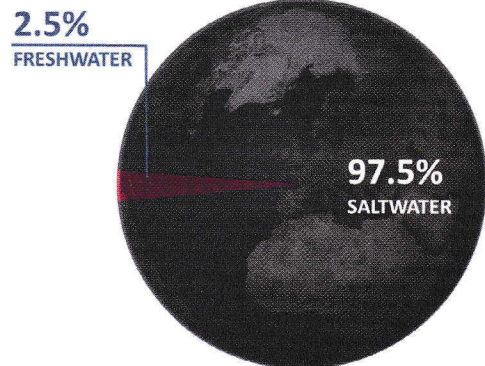
Human processes
Natural processes

ความท้าทายสำหรับการจัดการน้ำ

Breakdown of freshwater resources

ปริมาณน้ำทั้งหมดในโลก

Total volume of water on earth and breakdown of freshwater resources.
Sources: United Nations Environment Programme (UNEP)

ขอบเขตของความท้าทาย

น้ำในโลกมีปริมาณทั้งหมดประมาณ ๑.๔ พันล้านลูกบาศก์กิโลเมตร ซึ่งเป็นปริมาณน้ำจืดประมาณ ๓๕ ล้านลูกบาศก์กิโลเมตร หรือ ประมาณร้อยละ ๒.๕ ของปริมาณน้ำทั้งหมด แต่มีปริมาณน้ำจืดเพียงร้อยละ ๐.๓ เท่านั้นที่อยู่ตามแม่น้ำ ลำคลองและทะเลสาบ ปริมาณน้ำทั้งหมดที่ไหลเวียนในระบบนิเวศและมนุษย์มีประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์กิโลเมตร หรือ น้อยกว่าร้อยละ ๑ ของปริมาณน้ำจืดทั้งหมด

ทุกวันนี้ มนุษย์ต้องการน้ำสะอาดที่ปราศจากการปนเปื้อนของสารเคมีและเชื้อโรคที่เป็นอันตราย ๒๐ - ๕๐ ลิตร/คน/วัน สำหรับดื่ม ประกอบอาหาร และเพื่อสุขอนามัยที่ดี ในช่วง ๕๐ ปีที่ผ่านมา จากปี ค.ศ. 1950 - 2000 มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นซึ่งทำให้ปริมาณน้ำสะอาดที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ลดลงร้อยละ ๖๐ ต่อคน ประเมินการไว้ว่า ประชากรโลกประมาณ ๘๐๔ ล้านคน (ร้อยละ ๑๒.๕ ของประชากรโลก) ต้องดำรงชีวิตอยู่โดยไม่มีน้ำดื่มที่สะอาด และอีกประมาณ ๒,๕๐๐ ล้านคน (ประมาณ ๒ ใน ๕ ของประชากรทั้งหมด) ไม่มีการสุขาภิบาลที่เหมาะสม การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน เป็นข้อกังวลของโลก และเป็นความจำเป็นความตายของประชากรจำนวนมหาศาล

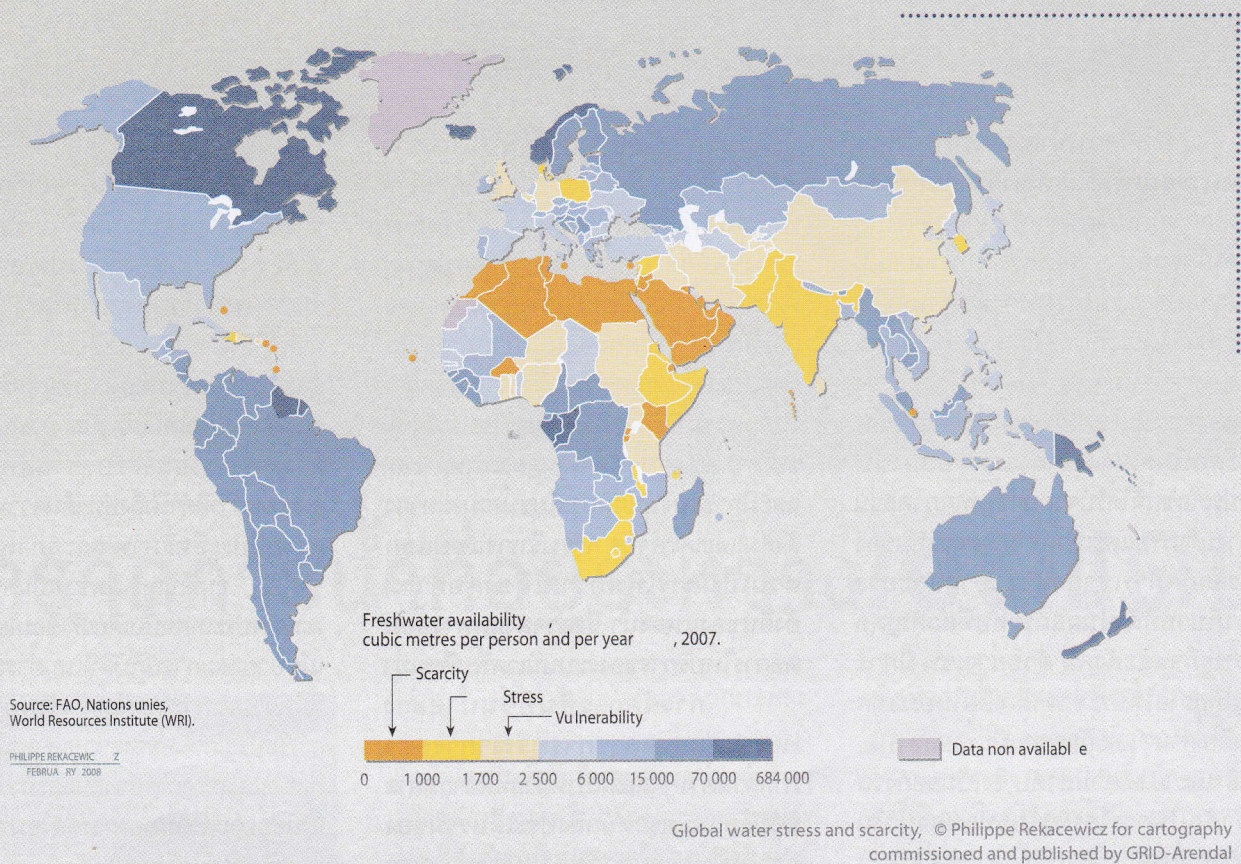
นอกจากนี้ ความจำเป็นรายบุคคล เช่น น้ำดื่ม น้ำสำหรับประกอบอาหาร และซักล้าง เราใช้น้ำทั้งเป็นแหล่งน้ำสำหรับความจำเป็นด้านอื่น ๆ เช่น ใช้ในการผลิต กระดาษ อาหาร เสื้อผ้า เป็นต้น การเกษตรเพียงอย่างเดียวใช้น้ำประมาณร้อยละ ๖๕ - ๗๐ ของปริมาณน้ำในโลกและมักได้มูลค่าค่อนข้างต่ำ มีประสิทธิภาพต่ำ และมีการขุดเจาะให้ผู้ใช้ในระดับสูงด้วย เพื่อให้การเข้าถึงการจัดการน้ำอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีความเข้าใจในการใช้น้ำทั้งทางตรงและทางอ้อมจากทั้งผู้บริโภคและผู้ผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ ความเข้าใจในเรื่อง "Water footprint" ของมนุษย์แต่ละคน แต่ละชุมชน หรือในกิจการ หรือปริมาณน้ำจืดในการผลิตอาหารและผลิตภัณฑ์และการบริการต่างๆ เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน

เป็นความจริงที่ความต้องการทางวัตถุของมนุษย์สมัยใหม่มี water footprint เพิ่มมากขึ้นและเป็นการเพิ่มความยั่งยืนด้วยความต้องการการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้นกว่าสองเท่าของอัตราการเพิ่มจำนวนประชากรในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา แม้ว่าจะยังไม่มีสภาพการขาดแคลนน้ำในระดับโลกแต่มีจำนวนภูมิภาคที่กำลังประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำกำลังเพิ่มขึ้นอย่างช้าๆ และอย่างต่อเนื่อง ภายในปี ค.ศ. 2025 คาดว่ามีประชากรราว ๑,๘๐๐

ล้านคน จะอาศัยอยู่ในประเทศหรือในภูมิภาคที่มีการขาดแคลนน้ำอย่างสมบูรณ์ และสองในสามของประชากรโลกจะต้องอยู่ภายใต้ภาวะกดดันเรื่องน้ำ การเจริญเติบโตของเมืองอย่างรวดเร็วจะทำให้สถานการณ์จะเลวร้ายขึ้นอย่างรวดเร็วซึ่งจะเป็นการเพิ่มแรงกดดันต่อแหล่งน้ำของเพื่อนบ้านและพื้นที่ชุ่มน้ำ

ทำอย่างไรที่จะทำให้แน่ใจได้ว่าการเข้าถึงแหล่งน้ำอันมีค่าสำหรับจำนวนประชากรที่กำลังเพิ่มขึ้นและในขณะเดียวกันได้มีการปกป้องระบบนิเวศที่มนุษย์ต้องพึ่งพาไว้ด้วย ได้มีการยอมรับบทบาทของพื้นที่ชุ่มน้ำในการควบคุมน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางธรรมชาติสำหรับน้ำที่ทำหน้าที่ให้แหล่งน้ำสะอาด และกักเก็บน้ำจืด การสูญเสียและความเสื่อมโทรมของพื้นที่ชุ่มน้ำมีผลโดยตรงต่อการจัดหาน้ำและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์

แม้ว่าการขาดแคลนน้ำและความมั่นคงไม่ได้เป็นประเด็นที่ระบุในภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับน้ำแต่ในความเป็นจริงนั้นเป็นประเด็นทางสังคม พื้นที่ชุ่มน้ำมีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นคงในการจัดหา น้ำและเป็นทางเลือกของสังคม การตัดสินใจของรัฐและชุมชนใดๆ จะมีผลต่ออนาคตด้วย

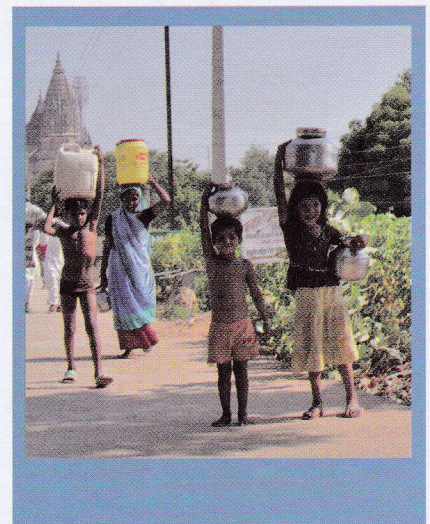
บ่อยครั้งที่ประเด็นการจัดการน้ำ มีการขยายขอบเขตข้ามเขตแดน ตัวอย่างเช่น มีพื้นที่ลุ่มน้ำที่อยู่ระหว่างเขตแดน ครอบคลุมพื้นที่มากกว่าร้อยละ ๔๐ ของทวีปยุโรปและทวีปเอเชีย ในทวีปแอฟริกา มีพื้นที่ลุ่มน้ำที่อยู่ระหว่างเขตแดนมากกว่า ร้อยละ ๖๐ ของพื้นที่ทวีป วัฏจักรน้ำ ครอบคลุมกระบวนการตั้งแต่ระดับท้องถิ่น จนถึงระดับโลก แต่การจัดการน้ำระหว่าง เขตแดนก็ยังคงไม่ได้สอดคล้องกับแนวคิด ทางการเมืองเสมอไป ความร่วมมือ ระหว่างประเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ตรงที่บางแม่น้ำนั้นมีขอบเขตครอบคลุม มากกว่าหนึ่งประเทศ

น้ำค่าเงินเศรษฐกิจทุกประเภท ในโลกสมัยใหม่ การลงทุนในการก่อสร้าง โครงสร้างพื้นฐานสำหรับการบริหารจัดการน้ำเป็นธุรกิจที่ใหญ่มากและสามารถ เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญสำหรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการขจัดความยากจน ตามเป้าหมายแห่งสหัสวรรษได้ ประเมินว่าค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดหา น้ำสะอาดและการสุขาภิบาลอาจสูงถึง ๓๐,๐๐๐

ล้านเหรียญสหรัฐต่อปี อย่างไรก็ตาม ระบบ นิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำยังคงถูกมองข้ามในสังคม ทางเศรษฐศาสตร์ของการจัดการน้ำ หาก จะมีการบริหารจัดการน้ำที่ถูกต้องจะละเลย พื้นที่ชุ่มน้ำในการกำหนดนโยบาย การสร้าง ตลาดหรือการตัดสินใจในการลงทุนไปไม่ได้ เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเด็นเรื่องน้ำ ต้องเป็นหัวใจหลักของ Green economy และยอมรับว่าการทำงานกับพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการบริหารจัดการน้ำที่มีความคุ้มค่ากับการลงทุน และเป็นวิธีที่ยั่งยืนตามวัตถุประสงค์ ของนโยบายธุรกิจและภาคเอกชน

การบริหารจัดการน้ำมีความ เข้าซ้อนทุกส่วน ไม่มีคำตอบเพียงคำตอบ เดียวที่สามารถเข้าได้กับทุกสถานการณ์ แต่ประสบการณ์ที่ได้รับจะเป็นตัวบอกว่า เราควรปรับกระบวนการบริหารจัดการ ที่รวมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสร้างความ สำเร็จในการบริหารอย่างช้าๆ และความ สำเร็จในประเทศนี้เป็นเครื่องมือที่สำคัญ และจำเป็นในการเข้าถึงสภาพเศรษฐกิจและ สังคมที่ยั่งยืน และผลลัพธ์ทางสิ่งแวดล้อม

กระบวนการต่างๆ เช่น การบูรณาการ การจัดการน้ำ โดยรวมกับการจัดการลุ่มน้ำ จะมาแทนที่การจัดการแบบแยกส่วนใน การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำและทรัพยากรน้ำ เพื่อให้มั่นใจว่าในความซับซ้อนนั้นได้ คำนึงถึงพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยไม่ละเลยหรือใช้ เป็นข้อยกเว้นในการตัดสินใจ สำหรับการ ตัดสินใจลงทุนโดยไม่มีกำบังกันโครงสร้าง พื้นฐานทางธรรมชาติของพื้นที่ชุ่มน้ำ

ความท้าทายในการบริหาร

การจัดการน้ำต้องการการบริหารที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น เนื่องจากศูนย์กลางการจัดการได้เปลี่ยนจากรัฐบาลกลางไปสู่สังคมโดยรอบ การจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมสำหรับโครงสร้างพื้นฐานทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นต้องอาศัยกลไกการบริหารที่เหมาะสมที่ต้องมีการคุ้มครองแหล่งน้ำและแน่ใจว่ามีการพัฒนาอย่างยั่งยืน และต้องไม่ล้มการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับจากน้ำของทุกภาคส่วนอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม ผลกระทบของการจำกัดการเข้าถึงน้ำสะอาดและการสุขภาพที่ดีเป็นผลกระทบที่สำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม ตัวอย่างเช่น มีการสูญเสียรายได้ประชาชาติเฉลี่ยในประเทศอินเดีย กานา และกัมพูชา เป็นร้อยละ ๖.๔, ๕.๒ และ ๗.๒ ตามลำดับ ซึ่งเป็นข้อกังวลที่สำคัญในการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำในระดับชาติ และระดับภูมิภาค และบ่อยครั้งในระดับท้องถิ่น พบว่าความล้มเหลวในการ

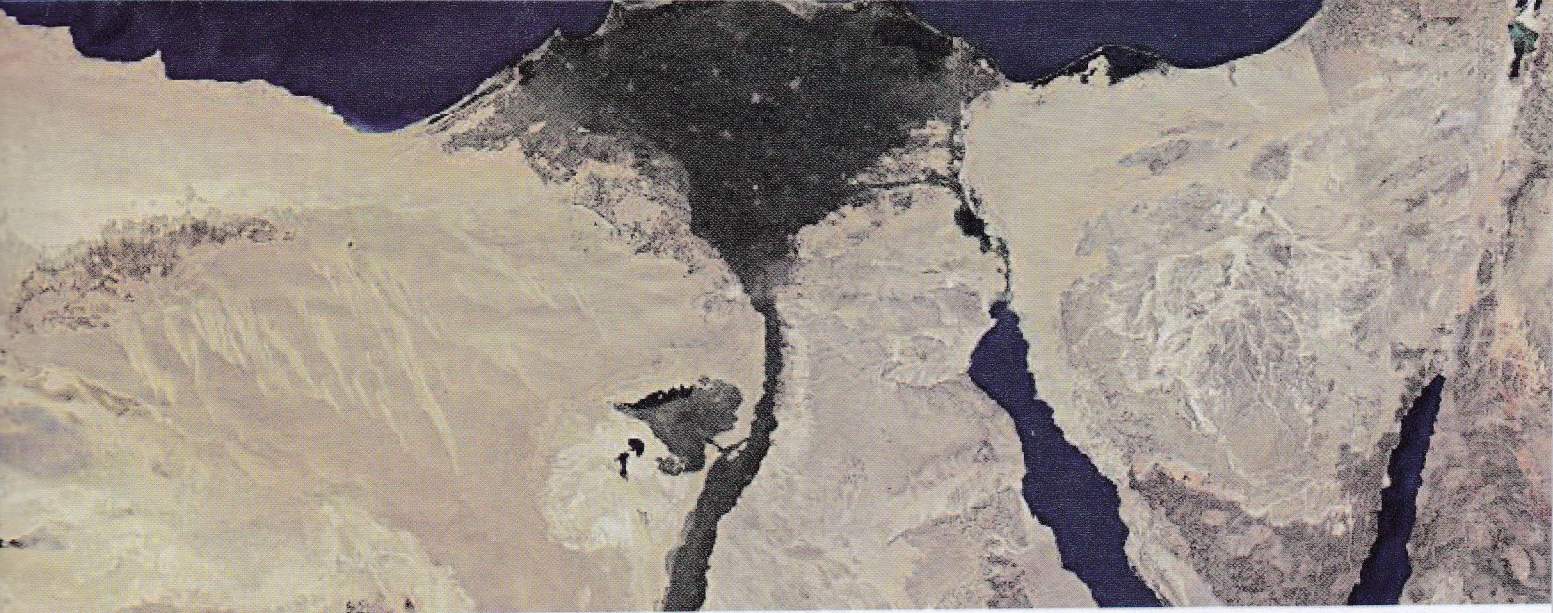
บริหารน้ำ เนื่องมาจากความยากจน การขาดเจตจำนงทางการเมืองและน้ำไม่มีคุณภาพที่ดีและไม่มีสมดุลการใช้ น้ำ การจัดการแหล่งน้ำมักดำเนินการโดยภาคส่วนต่างๆ ที่แยกกัน เช่น การเกษตร การสาธารณสุข และการพัฒนา ซึ่งแต่ละส่วนมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์แตกต่างกัน มากกว่าการจัดการในภาพรวมที่มีการจัดสรรการใช้ประโยชน์ของภาคส่วนต่างๆ อย่างสมดุลและเหมาะสม และมีการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมระหว่างสังคมและเศรษฐกิจ การบริหารแบบแยกส่วนเป็นการเพิ่มความเสี่ยงต่อความยั่งยืนของแหล่งน้ำ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการใช้บริการของระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ

การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเหมาะสมต้องการการบูรณาการของภาคส่วนต่างๆ และมีเป้าหมายที่หลากหลายยอมรับและตระหนักถึงประเด็นร่วมของความเป็นธรรมชาติของแหล่งน้ำ ภาระหน้าที่ที่หลากหลายของหน่วยงานต่างๆ

องค์กรประชาสังคมภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องและบุคคลแต่ละคนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ การตัดสินใจของผู้บริหารระดับสูงจำเป็นต้องมีการประสานงานในแนวทางของการบูรณาการที่นโยบายและการปฏิบัติงานมีความเชื่อมโยงเพิ่มมากขึ้น และสะท้อนความต้องการที่แท้จริงได้อย่างถูกต้อง ซึ่งประเด็นเหล่านี้สามารถไปสู่ความสำเร็จได้ด้วยการรับรองหลักการและกระบวนการที่คำนึงถึงประเด็นความเท่าเทียม ความมีประสิทธิภาพ และสภาพแวดล้อม

อนุสัญญาแรมซาร์เป็นความตกลงระหว่างประเทศฉบับเดียวที่เชื่อมโยงระหว่างนโยบายและการปฏิบัติที่เน้นย้ำระบบนิเวศที่มีความเฉพาะ การให้การรับรองแนวทางการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดเป็นกลยุทธ์ที่เสนอแนวทางการป้องกันและส่งเสริมความเป็นอยู่และความต้องการของชุมชนที่อาศัยและพึ่งพาพื้นที่ชุ่มน้ำ ดังนั้น จึงเป็นการคุ้มครองแหล่งน้ำสำหรับอนุชนรุ่นหลังต่อไป

การจัดการน้ำที่อยู่ระหว่างเขตแดน

จากการประชุมสมัยสามัญขององค์การสหประชาชาติได้มีข้อมติให้การรับรอง (ร่าง) "กฎหมายว่าด้วยแหล่งน้ำใต้ดินระหว่างประเทศ" และภาคผนวก (ข้อมติที่ A/63/124) ซึ่งเป็นตัวอย่างของการจัดทำกฎหมาย/เครื่องมือระหว่างประเทศที่ใช้เป็นแนวทางให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจพัฒนาข้อตกลงระดับทวิภาคีหรือระดับพหุภาคีสำหรับการแบ่งปันการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำใต้ดินระหว่างประเทศอย่างสันติ

ประชากรในโลกประมาณร้อยละ ๔๐ ของประชากรทั้งหมดอาศัยอยู่ตามแนวลำน้ำและลุ่มน้ำ ที่ประกอบด้วยประเทศต่างๆ ตั้งแต่สองประเทศขึ้นไป และมากกว่าร้อยละ ๙๐ ที่อาศัยอยู่ในประเทศที่ต้องแบ่งปันพื้นที่ลุ่มน้ำกัน ในโลกนี้มีพื้นที่ลุ่มน้ำ ๒๖๓ แห่งที่มีประเทศมากกว่าหนึ่งประเทศใช้ประโยชน์ร่วมกันซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๖๐ ของพื้นที่แหล่งน้ำจืดที่นำขึ้นมาใช้ มีประชากรประมาณ ๒,๐๐๐ ล้านคนใน ๑๕๕ ประเทศ นอกจากนี้ยังมีประชากรอีก ๒,๐๐๐ ล้านคนที่ต้องพึ่งพาน้ำใต้ดินโดยประมาณการว่ามีแหล่งน้ำใต้ดินประมาณ ๓๐๐ แห่ง ที่เป็นแหล่งน้ำที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศ เช่นเดียวกันกับพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีพื้นที่ชุ่มน้ำและทะเลสาบหลายแห่งที่เป็นแหล่งน้ำระหว่างประเทศ จึงเป็นความท้าทายให้แก่แต่ละประเทศที่มีระบบการปกครองของตนเป็นอย่างยิ่งในการจัดการ

แหล่งน้ำระหว่างประเทศต้องรองรับสภาพทางอุทกวิทยา สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจที่ต่างเป็นอิสระจากกันของแต่ละประเทศ การใช้ประโยชน์น้ำในพื้นที่ต้นน้ำสำหรับการเกษตร อุตสาหกรรม การผลิตพลังงาน และสำหรับการตั้งถิ่นฐาน สามารถก่อให้เกิดความขัดแย้งกับชุมชนที่อยู่ท้ายน้ำได้ ซึ่งเป็นการสร้างแรงกดดันต่อแหล่งน้ำและอำนาจอธิปไตยของประเทศในการรักษาคุณสมบัติทางนิเวศวิทยาและการให้บริการของระบบนิเวศ

ข้อตกลงและโครงสร้างการจัดการแหล่งน้ำที่อยู่ระหว่างประเทศประกอบด้วยภาคีทั้งหมดและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของ มักมีการ

ดำเนินงานโดยใช้การจัดการแหล่งน้ำแบบบูรณาการ (Integrated Water Resources Management : IWRM) ซึ่งมีความสำคัญสำหรับการแก้ไขความขัดแย้งให้สามารถบรรลุข้อตกลงในการจัดการน้ำ และเป็นข้อดีที่ประเด็นเรื่อง "น้ำ" ในระดับนานาชาติที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันมักเป็นความร่วมมือมากกว่าเป็นความขัดแย้ง พื้นที่ลุ่มน้ำ ๑๐๕ แห่ง จาก ๒๖๓ แห่ง ได้มีการแบ่งปันการใช้ประโยชน์และได้สร้างรูปแบบของความร่วมมือในการจัดทำข้อตกลงสำหรับการจัดการจากการประชุมสมัยสามัญขององค์การสหประชาชาติได้มีข้อมติให้การรับรอง (ร่าง) "กฎหมายว่าด้วยแหล่งน้ำใต้ดินระหว่างประเทศ" และภาคผนวก (ข้อมติที่ A/63/124) ซึ่งเป็นตัวอย่างของการจัดทำกฎหมาย/เครื่องมือระหว่างประเทศที่ใช้เป็นแนวทางให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจพัฒนาข้อตกลงระดับทวิภาคีหรือระดับพหุภาคีสำหรับการแบ่งปันการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำใต้ดินระหว่างประเทศอย่างสันติ

แรมซาร์ มีบทบาทสำคัญโดยเน้นย้ำความจำเป็นของการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำในระดับลุ่มน้ำโดยอนุสัญญาฯ ได้จัดหาเครื่องมือที่จำเป็นเพื่อส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จ และอนุสัญญาแรมซาร์ได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการเสนอพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่แรมซาร์ร่วมกัน มีการจัดการในแนวทางของการประสานการจัดการร่วมกัน รวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศในการแบ่งปันข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ และการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนจัดการ

การจัดการน้ำเพื่อการเกษตร

การเกษตรเป็นภาคส่วนที่มีการใช้น้ำและมีความต้องการน้ำมากที่สุด น้ำจืดมากกว่าร้อยละ ๗๐ ถูกใช้เพื่อการเกษตรและการผลิตอาหารสำหรับรักษาความต้องการปริมาณอาหารที่เพิ่มขึ้น ประมาณว่า จะต้องเพิ่มปริมาณน้ำจืดอีกมากกว่าร้อยละ ๑๔ เพื่อนำมาใช้เกื้อหนุนการเกษตรในอีก ๒๕ ปี ข้างหน้า ความท้าทายในทุกวันนี้ คือ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำในภาคการเกษตร ลดการสูญเสีย และน้ำเสียจากพื้นที่เกษตรกรรม

ภาพ water footprint ของโลก ที่แสดงการใช้น้ำสำหรับพืชทางการเกษตร แต่ละชนิด แสดงว่าโกโก้ กาแฟ และมะม่วงหิมพานต์เป็นพืชที่ใช้น้ำมากที่สุด และหากเพาะปลูกพืชเหล่านี้ในพื้นที่ที่มีฝนตกน้อย อาจส่งผลกระทบต่อผลผลิตอย่างมีนัยสำคัญ ต่อแหล่งน้ำ สำหรับชาวและพืชที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถือว่าเป็นพืชอาหารที่สำคัญที่สุดสำหรับประชากรมากกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรโลก

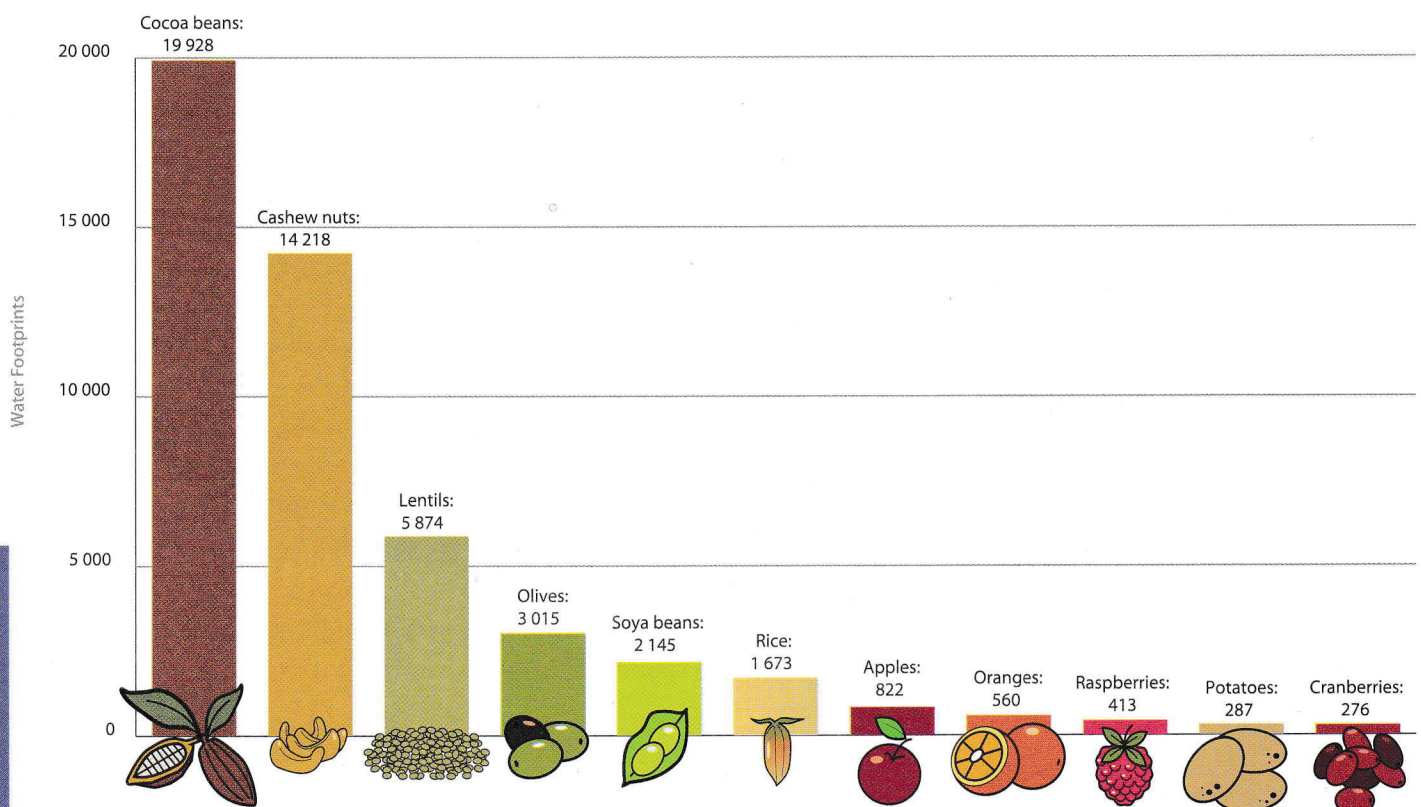
ใช้ปริมาณน้ำเพียงร้อยละ ๒๐ ของปริมาณน้ำที่ใช้ทั่วโลก จึงเป็นความกดดันในการจัดหาน้ำใช้ในแต่ละประเทศให้เพียงพอต่อการเพาะปลูกพืชที่สำคัญ การเกษตรที่มีวิถีปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม เช่น มีระบบชลประทานที่ไม่เหมาะสม ขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก มีปริมาณน้ำฝนไม่เพียงพอ จะส่งผลกระทบต่อทางลบต่อคุณลักษณะของระบบนิเวศและการให้บริการทางนิเวศของระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ

ความต้องการน้ำสำหรับการเกษตรนั้น ประเด็นวิถีปฏิบัติในการทำการเกษตร อาจส่งผลกระทบต่อทางลบในรูปแบบของปัญหามลพิษทางน้ำ ตัวอย่างเช่น ในมหานครนิวยอร์ก หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องจ่ายเงินให้เจ้าของที่ดินในบริเวณหุบเขา Catskill เพื่อปรับปรุงการวางแผนการใช้น้ำที่ดิน การป้องกันการทิ้งมูลฝอย และธาตุอาหารที่เหลือที่ไหลบามาปนเปื้อนในแหล่งน้ำ ซึ่งเป็นการทดแทนการก่อสร้างระบบบำบัด

น้ำเสียแห่งใหม่ ซึ่งค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายให้แก่เจ้าของที่ดินนั้นเป็นเงินประมาณ ๑,๐๐๐ - ๑,๕๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียแห่งใหม่ประมาณ ๖,๐๐๐ - ๘,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา และเดินระบบอีกปีละ ๓๐๐ - ๕๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ความต้องการน้ำสำหรับการเกษตร และผลกระทบที่อาจเกิดจากการเกษตร เป็นประเด็นหลักสำหรับการจัดการน้ำที่ต้องรักษาทั้งความมั่นคงทางอาหารและความมั่นคงในการใช้น้ำด้วย การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำจะเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้ไปสู่ความสำเร็จในการรักษาสมดุลระหว่างอาหารและน้ำ และการรักษาคุณลักษณะทางนิเวศวิทยา และการให้บริการทางระบบนิเวศของพื้นที่ชุ่มน้ำด้วย

WATER FOOTPRINTS (IN M³/TON) OF COMMON CROPS FOR THE PERIOD 1996-2005

การจัดการน้ำ ในชุมชนเมือง

นับตั้งแต่เริ่มแรกของประวัติศาสตร์ของมนุษย์พบว่าประชากรส่วนใหญ่อาศัยในเมืองมากกว่าในพื้นที่ชนบทซึ่งก็ยังคงมีรูปแบบเช่นนี้มานับศตวรรษ ประมาณการว่าในปี ค.ศ. 2030 จะมีประชากรประมาณ ร้อยละ ๘๐ ของประชากรโลกจะอาศัยอยู่ในเขตเมืองซึ่งคาดว่าจะมีประมาณ ๖,๔๐๐ ล้านคน การเพิ่มของประชากรในบริเวณชานเมืองโดยไม่มีการวางแผนการใช้ที่ดินและเป็นการอยู่อาศัยอย่างไม่ถาวร ทำให้ประชาชนไม่มีน้ำสะอาดใช้และไม่มีสุขอนามัยที่ดีและเป็นภัยคุกคามต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว

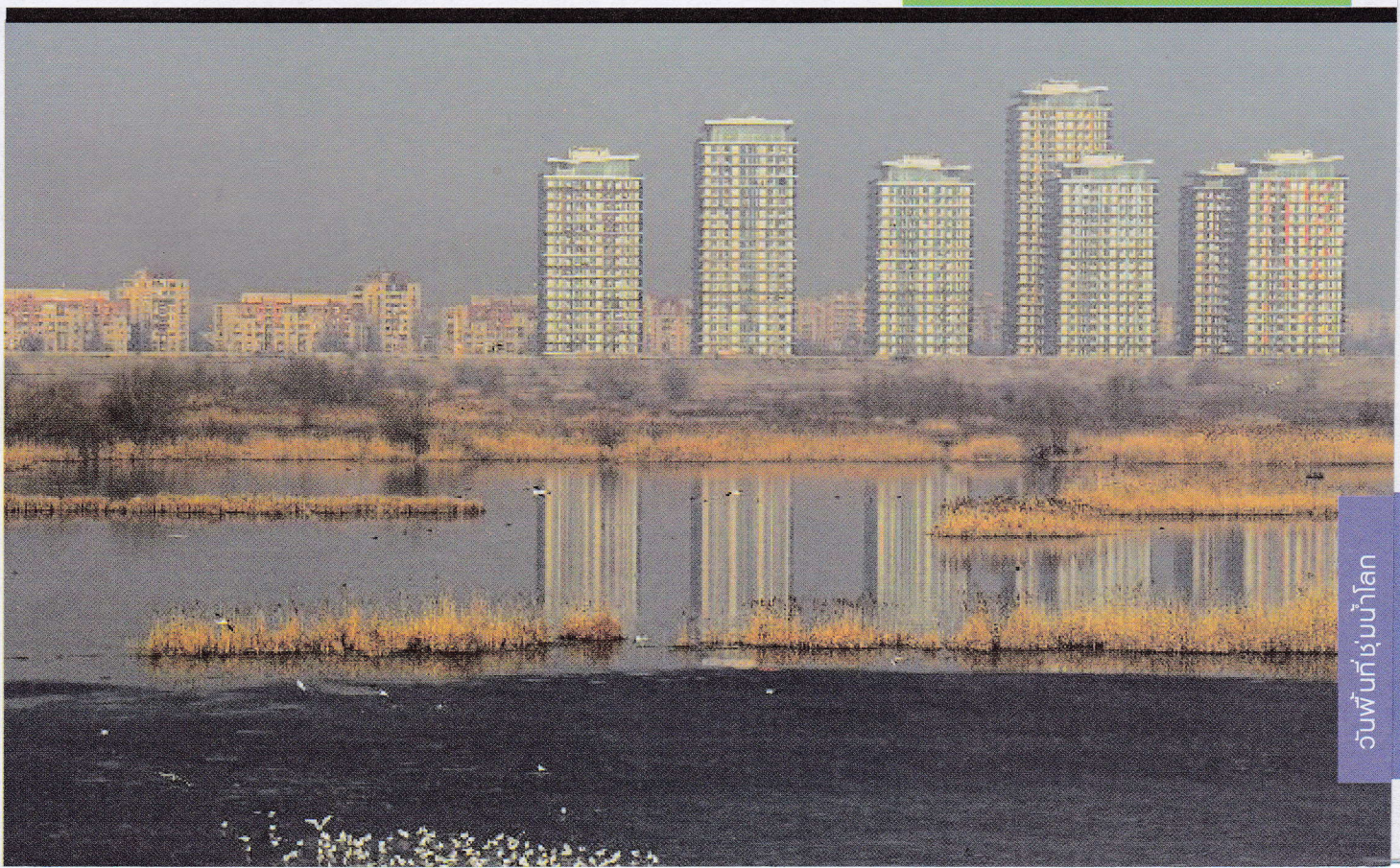
การพัฒนาเมืองที่ไม่มีการควบคุมและไม่มีการวางแผนการใช้ที่ดินอาจเป็นแรงกดดันต่อทรัพยากรธรรมชาติทั้งในพื้นที่และที่อยู่โดยรอบพื้นที่ ซึ่งพื้นที่ชุ่มน้ำเองก็มีศักยภาพที่จะเป็นโครงสร้างจำเป็นพื้นฐานของการจัดการน้ำและควบคุมผลกระทบของการขยายตัวของเมือง การให้การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มความตระหนักของนักวางแผนทั้งในระดับภูมิภาคและระดับเมืองในคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ ดังนั้นการบูรณาการพื้นที่ชุ่มน้ำในเมืองสามารถมีบทบาทในการควบคุม

และให้น้ำเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนในอนาคต ในช่วงเวลาที่ผ่านมาอนุสัญญาแรมซาร์ได้ร่วมงานอย่างใกล้ชิดกับ UN – Habitat ซึ่งได้รับการมอบหมายจากการประชุมสมัยสามัญขององค์การสหประชาชาติที่ส่งเสริมให้มีความยั่งยืนทั้งทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในเมืองทั้งเมืองขนาดเล็กและเมืองใหญ่ โดยมีเป้าหมายให้มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับทุกคนโดยร่วมกับ UN – Habitat โดยอนุสัญญาแรมซาร์ได้เน้นย้ำประเด็นเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการขยายตัวของเมืองและการมีหลักการสำหรับการวางแผนและการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่โดยรอบเมือง มีการยอมรับอย่างชัดเจนถึงความจำเป็นที่ต้องรวมพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นโครงสร้างจำเป็นพื้นฐานทางธรรมชาติในการวางแผนเมืองและให้เป็นแหล่งน้ำที่ต้องการการจัดการ เพื่อเป็นการสนับสนุนแนวทางนี้ ในการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำสมัยที่ ๑๑ ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2012 ที่ประชุมได้ให้การรับรองข้อมติที่ XI. 11 เรื่อง “หลักการสำหรับการวางแผนและการจัดการเมืองและพื้นที่ชุ่มน้ำในเมือง”

พื้นที่ชุ่มน้ำในเมืองได้ให้คุณค่าในการบริการของระบบนิเวศต่อชุมชนท้องถิ่น

บริเวณชานนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีบึงธาตุหลวงเป็นแหล่งน้ำสำคัญและเป็นพื้นที่เกษตรกรรมสำหรับชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังป้องกันน้ำท่วมโดยทำหน้าที่เป็นที่พักน้ำและรองรับน้ำที่หลากมาจากในเมืองตลอดจนเป็นที่บำบัดน้ำเสียจากบ้านเรือน จากการเกษตรและอุตสาหกรรม ผลผลิตจากการบริการที่ได้จากบึงธาตุหลวงมีมูลค่าไม่น้อยกว่า ๕ ล้านหรือหนึ่งหมื่นดอลลาร์ต่อปี (เป็นราคาในปี ๒๐๐๔) เพื่อรักษาสายใยของผลประโยชน์นี้ต้องมีการบูรณาการและมีความรับผิดชอบการจัดการน้ำโดยหน่วยงานท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด

แหล่งกักเก็บน้ำ

มีปัจจัยหลายอย่างที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มปริมาณการกักเก็บน้ำในช่วงเวลาที่ผ่านมา การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในระดับโลกและในระดับภูมิภาค จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งยังมีโครงสร้างต่างๆ เพิ่มขึ้น เช่น เชื้อนทำให้มีปริมาณน้ำในเขื่อนเพิ่มขึ้น ๔๐๐% ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา ซึ่งทำให้ในปัจจุบันมีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำประมาณ ๓ - ๖ เท่าของปริมาณน้ำในแม่น้ำตามธรรมชาติ

พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับเป็นแหล่งเก็บน้ำได้หรือไม่? พื้นที่ชุ่มน้ำแบบต่างๆ มีบทบาทในการกักเก็บน้ำที่แตกต่างกัน เช่น ที่ราบลุ่มน้ำท่วมมักกักเก็บน้ำผิวดินไว้ได้มาก ในขณะที่พื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณต้นน้ำมักเป็นแอ่งน้ำเล็กๆ พื้นที่ชุ่มน้ำประดิษฐ์เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการเพิ่มความจุของน้ำตามธรรมชาติของพื้นที่ชุ่มน้ำ แต่ปริมาณความจุสูงสุดที่รับได้ต้องคำนึงถึงการให้บริการทางนิเวศอื่น เช่น ผลผลิตจากการเกษตร และการควบคุมน้ำท่วม ประเด็นสำคัญ คือ เมื่อพื้นที่ชุ่มน้ำบางแห่งสามารถใช้ประโยชน์สำหรับกักเก็บน้ำและการจัดสรรน้ำจากพื้นที่เหล่านี้ซึ่งล้วนแต่ต้องการการพิจารณาของผู้บริหารระดับสูง

การผันน้ำ

หลายสิบปีที่ผ่านมาได้มีการผันน้ำเป็นจำนวนมากและเป็นเครื่องมือที่หลายประเทศใช้ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ หลายๆ ประเทศได้มีข้อเสนอหรือได้ดำเนินการ แต่มักเกิดขึ้นท่ามกลางความขัดแย้งและโอกาสที่จะเกิดผลกระทบทางลบระหว่างคนและสิ่งแวดล้อม ในบางกรณี ขนาดของโครงการสามารถใช้เป็นสัญญาณเตือนได้ ตัวอย่างเช่น ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ในจังหวัดที่อยู่บริเวณแม่น้ำเหลืองทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และในพื้นที่สามเหลี่ยม ปักกิ่ง - เทียนจิน - เหม่เป่ย์ ในปัจจุบันมีโครงการผันน้ำเป็นจำนวนมาก คาดการณ์ว่าภายในปี ค.ศ. 2012 จีนจะใช้จ่ายเงินมากกว่า ๓๒,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในการผันน้ำจากแม่น้ำไปยังพื้นที่แห้งแล้งที่อยู่ทางตอนเหนือของประเทศ

การผันน้ำอาจทำให้เกิดความเสียหายในระดับท้องถิ่นได้เมื่อมีการก่อสร้างอุโมงค์ส่งน้ำแม้ว่าจะมีขนาดเล็กก็ตาม สำหรับการชลประทานที่สามารถผันน้ำจากชุมชนและระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ อาจนำไปสู่การขาดแคลนน้ำ มีผลต่อความเป็นอยู่ ต่อความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุ่มน้ำ และการให้บริการของระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ ผลลัพธ์ระยะยาวจากการผันน้ำจำเป็นต้องมีการพิจารณาอย่างระมัดระวังก่อนที่จะลงมือก่อสร้างและลงทุน เพื่อป้องกันผลกระทบเสียหายนต่อคนและสิ่งและแวดล้อม

เราทำอะไร? ได้บ้าง?

ระดับโลก

อนุสัญญาแรมซาร์ ได้เรียกร้องให้รัฐบาลยอมรับว่าพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นแหล่งน้ำพื้นฐานที่มนุษย์ใช้ประโยชน์ และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของวัฏจักรน้ำที่ให้น้ำแก่มนุษย์ จากคู่มือของอนุสัญญาแรมซาร์ เรื่อง การใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดได้เสนอแนวทางและเหตุผลทางวิชาการเพื่อสร้างความเข้าใจในการบูรณาการพื้นที่ชุ่มน้ำในกระบวนการจัดการน้ำเพื่อประโยชน์ของทุกองค์ประกอบในสังคม และเป็นความท้าทายที่ขอให้มีการบูรณาการตามแนวทางของอนุสัญญาฯ ในนโยบาย/แผนงานทุกระดับ ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น และให้มีการจัดการน้ำที่เกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วนทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมได้รับการพิจารณาอย่างแท้จริง

ระดับภูมิภาค

หน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลน้ำและพื้นที่ลุ่มน้ำหลายแห่งยอมรับในคุณค่าและความสำคัญทางสังคมและเศรษฐกิจศาสตร์ที่ได้จากพื้นที่ชุ่มน้ำค่อนข้างน้อย เช่น การประมง การควบคุมน้ำท่วม หรือความสำคัญทางสังคม – เศรษฐกิจ ความสำเร็จในการจัดการน้ำในภาพรวมยังคงต้องบูรณาการกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของโครงสร้างการบริหารจัดการที่เหมาะสมและการบูรณาการนโยบาย ประกอบด้วย การริเริ่มต่างๆ เช่น IWRM ที่มีความจำเป็นต้องจัดตั้งเพื่อให้แน่ใจได้ว่าการตัดสินใจในการจัดการน้ำที่เหมาะสมที่เกิดขึ้นโดยไม่ประนีประนอมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีในปัจจุบัน รวมไปถึงลูกหลานในอนาคต

ระดับท้องถิ่น

การจัดการน้ำเป็นความรับผิดชอบของทุกคน กิจกรรมในระดับท้องถิ่นในการหมุนเวียนการใช้น้ำ การเข้าถึง และการอนุรักษ์น้ำเป็นพื้นฐานของการจัดการน้ำอย่างยั่งยืนและไม่ควรมองข้ามผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นที่มีบทบาทเป็นผู้ใช้น้ำที่สำคัญและมีการริเริ่มต่างๆ เช่น การใช้ประโยชน์จากน้ำฝน การเพาะปลูกที่ออกแบบให้เป็นมิตรต่อการใช้น้ำหรือลดการใช้น้ำ หรือส่งเสริมการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำในท้องถิ่นซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้ควรได้รับการสนับสนุนเพื่อเป็นการแน่ใจว่าประสบการณ์และข้อกังวลเหล่านี้ได้รับการบูรณาการไว้ในการจัดการน้ำของบริหารระดับสูงและไม่ควรประเมินพลังการสนับสนุนการเปลี่ยนของกลุ่มรากหญ้าเหล่านี้ต่ำเกินไป

water Footprint

การจัดการน้ำต้องเริ่มตั้งแต่ในบ้าน : ผู้บริโภคควรทำอะไร?

ผู้บริโภคสามารถลดการใช้น้ำได้โดยตรงโดยผ่านทางกิจกรรมต่างๆ อาทิ การใช้สุขภัณฑ์ประหยัดน้ำ ไขฝักบัวประหยัดน้ำ ปิดก๊อกน้ำขณะแปรงฟันทุกครั้ง ใช้น้ำน้อยๆ ในการทำสวน ไม่เทยา สี หรือสารมลพิษอื่นที่เหลือใช้ลงในท่อน้ำโดยตรง เป็นต้น อีกทั้งควรร่วมกันป้องกันและฟื้นฟูระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ แต่ผู้บริโภคมี water footprint โดยอ้อมด้วย ซึ่งควรตัดสินใจปฏิบัติ ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นแรก ให้เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ใช้น้ำในการผลิตน้อยกว่า ขั้นที่สอง นอกจากเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ใช้น้ำน้อยแล้วควรเลือกผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้มาจากพื้นที่ที่ขาดแคลนน้ำด้วย ซึ่งการปฏิบัติเหล่านี้เป็นความจำเป็นที่ผู้บริโภคต้องมีข้อมูล และสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูล และที่สำคัญ คือ ผู้บริโภคควรขอให้ผู้ผลิตแสดงกระบวนการผลิตอย่างโปร่งในทั้งจากภาคเอกชนและภาครัฐ ซึ่งหากมีข้อมูลเพียงพอผู้บริโภคจะมีจิตสำนึกในการเลือกซื้อ

ภาคธุรกิจเป็นผู้จัดการน้ำ

การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเป็นความสำคัญลำดับต้นๆ ของกลุ่มบริษัทยาโนและเอเวียงมานับสิบปี ในปี ค.ศ. 1998 บริษัทฯ ตัดสินใจที่จะร่วมงานกับอนุสัญญาแรมซาร์เพื่อสนับสนุนการทำงานของอนุสัญญาฯ ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด และการจัดการแหล่งน้ำ ความร่วมมือดังกล่าวได้สร้างความสำเร็จหลายเรื่อง เช่น "กองทุนดาโนสำหรับน้ำ" ซึ่งได้สนับสนุนให้มีการดำเนินกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เช่น

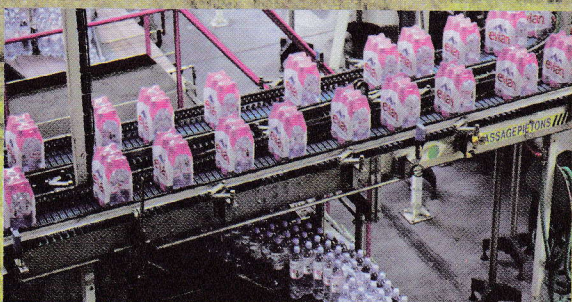
๑. **การคุ้มครองแหล่งน้ำ** เป็นเวลากว่า ๒๐ ปี ที่เอเวียงได้พัฒนา นโยบายคุ้มครองแหล่งน้ำของบริษัทด้วยการร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่รับน้ำของบ่อน้ำพุของเอเวียง เพื่อพัฒนากฎปฏิบัติที่ดีที่สุดใน การจัดการสิ่งแวดล้อม กิจกรรมระยะยาวที่ได้ดำเนินการเป็นคุณต่อการคุ้มครอง และใช้ประโยชน์แหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด และในปี ค.ศ. 2008 พื้นที่ชุ่มน้ำ Impluvium ของเอเวียงได้ขึ้นทะเบียนเป็นแรมซาร์ไซต์

๒. **การลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมของบริษัท** นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995 บริษัทเอเวียงได้ผลิตให้ขวดน้ำมีน้ำหนักเบาขึ้นร้อยละ ๒๕ และมีการนำ พลาสติกใช้แล้วกลับมาใช้อีก (PET เป็นพลาสติก recycle 100%) ได้ เปลี่ยนแปลงนโยบายการขนส่งโดยให้ใช้การขนส่งทางรถไฟมากขึ้น ได้มีการ สร้างสถานีรถไฟส่วนตัวและเพิ่มสมรรถนะการขนส่งได้ถึงร้อยละ ๒๐ ใน ขณะเดียวกันตามมาตรฐาน ISO 14001 โรงงานของเอเวียงได้เปิดศูนย์รีไซเคิล มูลฝอยขึ้นในพื้นที่ ๑๐,๐๐๐ ตารางเมตรในโรงงานเพื่อรวบรวมและเพิ่มมูลค่า มูลฝอยโดยนำกลับมาใช้ใหม่ได้ประมาณร้อยละ ๙๕

๓. **การติดตามตรวจสอบ water footprint** ของโรงงาน เอเวียงได้ ลดปริมาณน้ำใช้ในโรงงาน ซึ่งเป็นความร่วมมือและสำนึกของพนักงานร่วมกับการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ซึ่งลดปริมาณน้ำใช้ได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการ ผลิต (การทำความสะอาด การล้างและหล่อเย็น) ในเวลา ๕ ปีที่ผ่านมาเอเวียง ลด water consumption intensity (volume of water consumption/volume of finished product) ลงได้ร้อยละ ๒๕ และลดการใช้พลังงานลงได้ร้อยละ ๑๐

๔. **โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำ** ในปี ค.ศ. 2008 กลุ่ม เอเวียงตัดสินใจที่จะเร่งรัดการดำเนินงานตามนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมโดย การจัดตั้งกองทุน "Danone Fund for Nature" ร่วมกับอนุสัญญาแรมซาร์ และ IUCN เป็นการสนับสนุนการฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำโดยให้ความสำคัญกับ ป่าชายเลนที่เป็นแหล่งกักเก็บคาร์บอนขนาดใหญ่ ความสำเร็จของโครงการนี้ คือ การนำไปสู่การจัดตั้ง "Livelihood Fund" ใช้สำหรับเป็นทุนดำเนินงาน ในพื้นที่ที่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อผลประโยชน์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม สำหรับชุมชนท้องถิ่น

เป้าหมายหลักของเอเวียง คือ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลง ร้อยละ ๔๐ ภายใน ๕ ปี (ค.ศ. 2008 - 2012) และประสบความสำเร็จ และ ทีมงานของบริษัทดาโนและเอเวียงกำลังมีความพยายามที่จะลดการใช้ พลังงานและบรรจุภัณฑ์ เพิ่มการขนส่งด้วยระบบราง และโดยเฉพาะ อย่างยิ่งการคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่ให้น้ำแก่เรา

อนุสัญญาแรมซาร์และยูเนสโก

“ ในปี ค.ศ. 2013 ซึ่งเป็นปีสากลของความ
ร่วมมือด้านน้ำ ด้วยความร่วมมือกับยูเนสโกที่จะ
จัดหาเวทีเฉพาะในการฉลองวันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก ค.ศ.
2013 และส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมต่อไปในทุก
ระดับเพื่อมุ่งสู่การจัดการแหล่งน้ำอย่างยั่งยืนและ
โดยสันติ สำนักเลขาธิการอนุสัญญาแรมซาร์มี
ความยินดีอย่างยิ่งที่จะร่วมเป็นพันธมิตรกับยูเนสโก
– IHP (International Hydrology Programme)
ในการจัดเตรียมเอกสารสำหรับงานวันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก
ที่อนุสัญญาแรมซาร์มีความร่วมมืออย่าง
กว้างขวางกับยูเนสโกเพราะยูเนสโกเป็นหน่วยงาน
ที่เก็บรักษาสัตยาบันสารของภาคีที่ได้ให้สัตยาบัน

ต่ออนุสัญญาฯ ในทางปฏิบัติทั้งแรมซาร์และยูเนสโก
ได้ประสานความร่วมมือโดยผ่านทางอนุสัญญา
ว่าด้วยการอนุรักษ์มรดกโลกของยูเนสโก โปรแกรม
มนุษย์และพื้นที่สงวนชีวมณฑล และเมื่อเร็วๆ นี้
ทาง IHP (International Hydrology Programme)
มีการดำเนินงาน UNESCO – IHP โดยเครือข่ายต่างๆ
อย่างเข้มแข็ง ซึ่งเป็นการดำเนินงานตามอนุสัญญา
แรมซาร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสำรวจและจัดทำ
บัญชีรายชื่อแ่งน้ำใต้ดินที่อยู่ระหว่างประเทศและ
น้ำใต้ดินที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศซึ่งเป็นประโยชน์
อย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ
อย่างชาญฉลาด ”

การอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำ/พื้นที่ชุ่มน้ำ

“พื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นแหล่งกักเก็บน้ำ ที่มีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คน พืชและสัตว์ ทั้งทางระบบนิเวศและสังคมในระดับท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาหลายชั่วชีวิตคน ปัจจุบันพื้นที่ชุ่มน้ำดังกล่าวอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม โดยเฉพาะปัญหาการตื้นเขินและวัชพืชที่ขึ้นปกคลุมจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งและรองรับน้ำในช่วงฤดูฝนได้ ตลอดจนถูกบุกรุกจากชุมชน เพื่อการใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น ด้านการเกษตร ที่อยู่อาศัยจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอุทกวิทยาและระบบนิเวศ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่”

กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการกิจกรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างบูรณาการ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งด้านการบริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ และฟื้นฟู เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน จึงได้จัดทำหลักเกณฑ์และกรอบแนวทางในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ ตามมติคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติโดยมีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำ ดังนี้

- ๑) เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศของแหล่งน้ำและแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ
- ๒) เพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตรในฤดูแล้ง
- ๓) เพื่อการบริหารจัดการ และบรรเทาปัญหาอุทกภัย โดยควบคุมระดับน้ำด้วยอาคารบังคับน้ำ
- ๔) เป็นแหล่งน้ำดิบเพื่อผลิตประปาให้ประชาชนในพื้นที่ได้ตลอดปี
- ๕) เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงระบบนิเวศ
- ๖) เพื่อป้องกันการบุกรุกเข้าครอบครองเพื่อใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำ

หลักเกณฑ์และกรอบแนวทาง ในการอนุรักษ์ พื้นที่แหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ

ประเภทหนองน้ำ บึง ทะเลสาบหลักเกณฑ์และ กรอบแนวทางเบื้องต้น

- ทำการกำหนดขอบเขตแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำให้ชัดเจนเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ โดยใช้มาตรการทางกฎหมาย แรงจูงใจและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติ เช่น ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เป็นต้น

- เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ใกล้เคียง แหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ

- กำหนดความต้องการใช้น้ำของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ รอบแหล่งน้ำ เพื่อให้สามารถจัดสรรการใช้ทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสมดุลธรรมชาติ

- การวางแผนโครงการใดๆ ต้องไม่มีการบุกรุกพื้นที่น้ำหรือถมที่เพิ่มเติม

- การวางแผนโครงการใดๆ ต้องจำกัดการก่อสร้างถนนหรือคันดินล้อมรอบแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อป้องกันผลกระทบต่อระบบการไหลเวียนของน้ำและการบุกรุกพื้นที่เพิ่มเติม

- การวางแผนการอนุรักษ์ และพื้นที่แหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการรักษาสมดุลนิเวศและตระหนักว่าฐานทรัพยากรเป็นทรัพย์สินร่วมกันของสังคม

- การวางแผนอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำให้คำนึงถึงมิติทางศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตและสังคมท้องถิ่น

มาตรการแก้ไขปัญหา

- มาตรการการใช้สิ่งก่อสร้างเป็นมาตรการที่จะต้องอาศัยการออกแบบและก่อสร้างอาคารสิ่งก่อสร้างทางวิศวกรรมเพื่อการควบคุม ป้องกันและฟื้นฟูสภาพทางกายภาพของแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ ทั้งนี้สิ่งก่อสร้างจะต้องเน้นความสอดคล้องกับระบบนิเวศ การดำเนินโครงการพัฒนา

แหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหนองน้ำ บึงและทะเลสาบ หากเข้าข่ายประเภทขนาดโครงการที่ต้องดำเนินการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ และกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ผู้รับผิดชอบหรือเจ้าของโครงการจะต้องดำเนินการตามที่กฎหมาย ระเบียบกำหนดไว้

- มาตรการไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบและการบังคับใช้กฎหมาย การสร้างมาตรการทางสังคม ตลอดจนการสร้างความรู้ความเข้าใจถึงการบริหารจัดการแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริเวณพื้นที่แหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ และสร้างเครือข่ายในการดูแลรักษาแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเป็นรูปธรรม

- การจัดกลุ่มของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อกำหนดมาตรการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยจำแนกกลุ่มปัญหาตามลักษณะสาเหตุของปัญหา ได้แก่ ปัญหาการตื้นเขิน ปัญหาการบุกรุก ปัญหาการแพร่ระบาดของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ต่างถิ่น และปัญหาด้านคุณภาพน้ำ

ประเภทแม่น้ำ ลำคลอง หลักเกณฑ์และ กรอบแนวทางเบื้องต้น

- ทำการกำหนดขอบเขตแม่น้ำลำคลองให้ชัดเจนเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ โดยใช้มาตรการทางกฎหมาย แรงจูงใจและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติ เช่น ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง เป็นต้น

- เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ใกล้เคียง แม่น้ำ ลำคลอง

- การทำเขื่อนป้องกันตลิ่งหรืออาคารทางวิศวกรรมควรมีความกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ

- การดูแลทรายหรือขุดลอกแม่น้ำ

ลำคลอง ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อความมั่นคงของตลิ่ง

- มีมาตรการควบคุมสิ่งก่อสร้างที่สร้างขวางแม่น้ำ ลำคลอง

- การก่อสร้างท่าเทียบเรือหรือสิ่งก่อสร้างรุกล้ำลงในแม่น้ำ ลำคลอง จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน

- การวางแผนการอนุรักษ์ พื้นที่ชุ่มน้ำ ลำคลอง ต้องคำนึงถึงมิติทางศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตและสังคมท้องถิ่น

มาตรการแก้ไขปัญหา

- มาตรการการใช้สิ่งก่อสร้าง เป็นมาตรการที่จะต้องอาศัยการออกแบบและก่อสร้างอาคารสิ่งก่อสร้างทางวิศวกรรมเพื่อการควบคุม ป้องกันและฟื้นฟูสภาพทางกายภาพของแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ ทั้งนี้สิ่งก่อสร้างจะต้องเน้นความสอดคล้องกับระบบนิเวศ การดำเนินโครงการพัฒนาในพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทแม่น้ำ ลำคลอง หากเข้าข่ายประเภท ขนาดโครงการที่ต้องดำเนินการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ และกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ผู้รับผิดชอบหรือเจ้าของโครงการจะต้องดำเนินการตามที่กฎหมาย ระเบียบกำหนดไว้

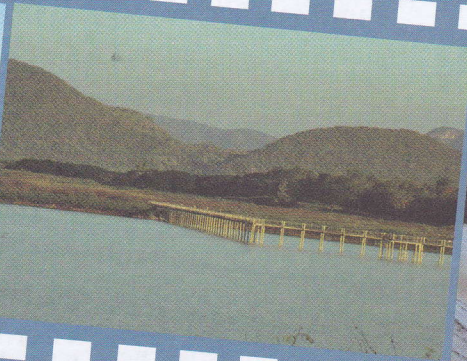
- มาตรการไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบและการบังคับใช้กฎหมายการสร้างมาตรการทางสังคม ตลอดจนการสร้างความรู้ความเข้าใจถึงการบริหารจัดการแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริเวณแม่น้ำ ลำคลอง และสร้างเครือข่ายในการดูแลรักษาแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเป็นรูปธรรม

- การจัดกลุ่มของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อกำหนดมาตรการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยคำนึงถึงแนวทางหลัก ๕ ข้อ คือ การป้องกันตลิ่ง การขุดลอกและปรับปรุงภูมิทัศน์ การกำจัดวัชพืช การสร้างสิ่งก่อสร้างในแม่น้ำลำคลอง และคุณภาพน้ำ

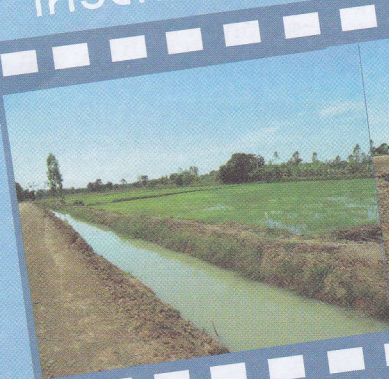
การดำเนินการโครงการด้านการบริหารจัดการน้ำ

กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

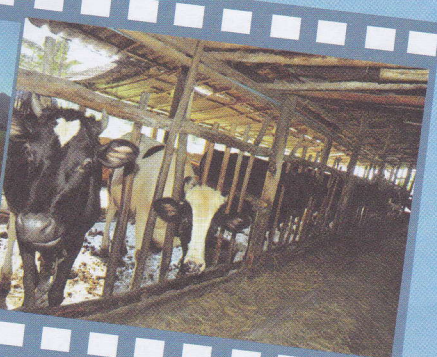
โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองแขมหลวง

โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำทุ่งกระเต็น

โครงการอ่างเก็บน้ำแม่พาหน

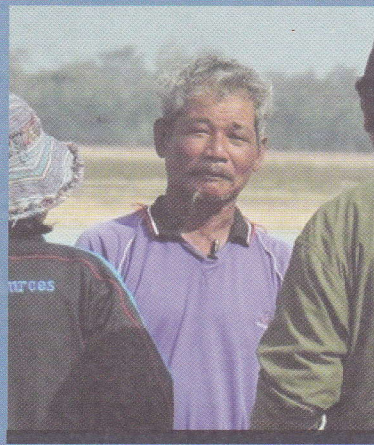

ความรู้สึกของชาวบ้านที่มีต่อผลงานด้าน "น้ำ" ของกรมทรัพยากรน้ำ

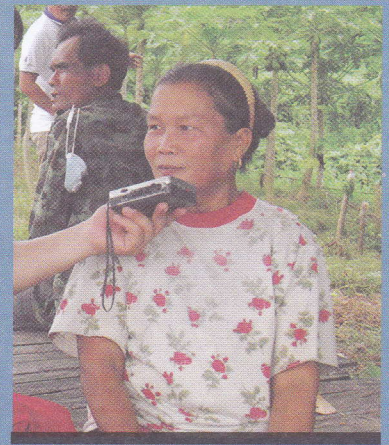
นายทอง ปานเกิด (ผู้ใหญ่บ้าน)
หมู่ ๑๕ บ้านป่าสัก
ต.หนองกะท้าว อ.นครไทย
จ.พิษณุโลก ซึ่งได้ใช้น้ำจากอ่าง
เก็บน้ำห้วยน้ำคูบ

“...ก่อนหน้านี้จะมีอ่างเก็บน้ำ
ห้วยน้ำคูบนั้น ชีวิตของชาวบ้านที่
ค่อนข้างลำบาก แต่เมื่อมีอ่างเก็บน้ำ
แห่งนี้และมีการวางระบบท่อเพื่อส่งน้ำ
ไปยังพื้นที่รอบๆ แล้ว ชาวบ้านจำนวน
นับพันครัวเรือน สามารถใช้ในการทำ
เกษตรได้ทั้งปี และสามารถทำนาได้
ปีละ ๒ ครั้ง สร้างรายได้เพิ่มขึ้นกว่า
เมื่อก่อนนี้มากมาย ดีใจจริงๆ ครับที่
กรมทรัพยากรน้ำได้มาสร้างอ่างเก็บน้ำ
ห้วยน้ำคูบที่นี่...”

นายแหลม ดำดี (ชาวบ้าน)
หมู่ที่ ๔ บ้านการะเกด
ต.ทุ่งกระเต็น อ.หนองกี่ จ.บุรีรัมย์
ซึ่งได้ประโยชน์จากโครงการ
อนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำทุ่งกระเต็น

“ดีครับ เมื่อก่อนนี้การหา
กินไม่สะดวกมากนัก มีขาดแคลนบ้าง
ในช่วงหน้าแล้งซึ่งก็คงเหมือนๆ กับ
พื้นที่อื่นนั่นแหละครับ แต่เมื่อมีโครงการ
ทุ่งกระเต็นแห่งนี้ที่กรมทรัพยากรน้ำ
เข้ามาทำแล้ว ก็พูดได้เลยว่า ทุ่งกระเต็น
ณ วันนี้มีความสมบูรณ์มาก ทั้งการ
หาปลาและการทำนา ทำให้มีน้ำทำนา
ได้มากกว่าเมื่อก่อน โดยเฉพาะนาปรัง
ซึ่งเมื่อก่อนไม่สามารถทำได้เพราะ
ไม่มีน้ำ ขอขอบคุณมากๆ ครับที่ทำให้
ทุ่งกระเต็นมีน้ำอย่างสมบูรณ์”

นางจันทร์ฟอง การเวก
บ้านเลขที่ ๕๖ หมู่ ๙ ต.นาพูน
อ.วังชัน จ.แพร่
ซึ่งได้รับประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำ
ห้วยแม่สิน

“รู้สึกดีใจมาก ทำให้มีน้ำใช้
ในการทำสวน น้ำไม่ขาดแคลนมีใช้
ตลอดเวลา มีรายได้เพิ่มขึ้นมาก ตั้งแต่
มีอ่างเก็บน้ำแห่งนี้ ชีวิตก็ดีขึ้นกว่า
แต่ก่อนมากมาย นี่ถ้าจากน้ำฝน
เพียงอย่างเดียว ชีวิตก็ลำบากไม่น้อย
อ่างเก็บน้ำห้วยแม่สินแห่งนี้ถือว่า
มีความสำคัญต่อชีวิตมากๆ ทุกวันนี้
ก็ไม่มีค่าใช้จ่ายมากมาย เพราะที่บ้าน
ก็มีพืชผักสวนครัวที่ปลูกไว้หลายอย่าง
ประหยัดเงินได้ไม่น้อยนะ ก็ใช้น้ำจาก
อ่างเก็บน้ำแห่งนี้แหละ...”

นี่เป็นเพียงบางตัวอย่างจากความรู้สึกของชาวบ้านที่ได้รับประโยชน์จากโครงการด้านแหล่งน้ำของ
กรมทรัพยากรน้ำ ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพทั้งการอุปโภค บริโภค และเสริมด้านการเกษตรในพื้นที่นอก
เขตชลประทาน ซึ่งเป็นดังพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า

“...น้ำเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในงานเกษตร แม้ดินจะไม่ดีบ้างหรือมีอุปสรรคทางด้านอื่นๆ
ถ้าแก้ปัญหาในเรื่องแหล่งน้ำที่จะใช้ในการเพาะปลูกได้แล้ว เรื่องอื่นๆ ก็พลอยดีขึ้นติดตามมา...”

ที่มา : วันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก : www.ramsar.org

กรมทรัพยากรน้ำ
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
180/3 ถ.พระรามที่ 6
ซอย 34 แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400